

УДК 371.123:378:811.111

Zəhra Abbas qızı Qəhrəmanova
fəlsəfə doktoru proqramı üzrə dissertant
Azərbaycan Dillər Universiteti

İNGİLİS DİLİNİN TƏDRİSİNDƏ AUTENTİK MATERIALLARDAN İSTİFADƏ TARİXİNDƏN

Захра Аббас гызы Гахраманова
диссертант по программе доктора философии
Азербайджанский Университет Языков

ИЗ ИСТОРИИ ПРИМЕНЕНИЯ АУТЕНТИЧНЫХ МАТЕРИАЛОВ В ПРЕПОДАВАНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Zahra Abbas Gahramanova
doctoral student in the Ph.D. program
Azerbaijan University of Languages

FROM THE HISTORY OF THE USE OF AUTHENTIC MATERIALS IN THE TEACHING OF ENGLISH

Xülasə: Məqalədə informasiya kommunikasiya texnologiyaları, autentik materialların tədrisi tarixinə nəzər salınır. İlk istifadə olunduğu ölkələr, faydalılığı, yayılması müəyyən olunur. Məqalədə internetdən autentik materiallardan istifadə olunması, digər fənlərdə olduğu kimi, ingilis dilinin tədrisində də böyük rol oynaması, bunun isə tədris metodologiyasında geniş imkanlar yaratması məsələləri araşdırılır. İnternet tələbələrə real situasiyalarda iştirak etmə imkanı verməklə, autentik materiallardan istifadə, həm də beynəlmiləl mənbələrdən istifadə edərək birbaşa ingilis dilini eşidərək, danışaraq öyrənmə bilmək imkanı və bunların müsbət təsiri araşdırılır.

Açar sözlər: *autentik materiallar, film, audio-vizual, dil daşıyıcısının nitqi, ünsiyyət bacarığı*

Резюме: В статье рассматривается история обучения информационным и коммуникационным технологиям, аутентичные материалы. Определяются страны, в которых они впервые были использованы, их полезность и распределение. Исследуется вопросы использования Интернета и аутентичных материалов и в других предметах, играющих важную роль в преподавании английского языка, так как они создают широкий спектр возможностей в методологии преподавания. Интернет исследует способность студентов изучать английский язык и его положительное воздействие с использованием аутентичных материалов, а также международных источников, позволяя студентам участвовать в реальных ситуациях.

Ключевые слова: *аутентичные материалы, фильм, аудиовизуальные материалы, речь носителей языка, коммуникативные навыки*

Summary: The article deals with the history of teaching information and communication technologies, authentic materials. Determination of the first used countries, utility and distribution. The use of the Internet and authentic materials, as in other subjects, is explored, which plays an important role in teaching English, as it creates a wide range of possibilities in teaching methodology. The Internet examines students' ability to learn English and their positive impact using authentic materials as well as international sources, allowing students to participate in real life situations.

Key words: *authentic materials, film, audio-visual, native's speech, communication skills*

“Ədəbiyyatda daha çox keçmiş, bir az da gələcək var, amma indiki zaman yoxdur. Kinoda, filmdə isə yalnız keçməkdə olan indiki zaman var” (Jean-Luc Godard)

Kino mülahizələri müharibədən sonrakı dövrdən bəri inkişaf etmişdir: bu bərdə məqalələr toplusu şəklində çoxsaylı tədqiqat əsərləri, antologiyalar, nəzəri əsərlər yazılmışdır. Francesco Casetti "Nəzəriyyələr" kitabında bizə 1945-ci ildən bəri kino müharibədən sonrakı dövrlə "yeni perspektivlər və yeni təhlil növləri" və s. dən danışır. Beləliklə, kino tədrisən 20-ci əsrin yeni tədqiqat obyektlərindən birinə çevrilir.

Bədii spesifikliyin tanınması və bizi maraqlandıran ədəbiyyat, rəsm, fotoqrafiya və digər sənətlər kimi kinonun, filmin də dil tədrisində öyrənənin inkişafına kömək edə biləcək müvafiq bir vasitə olması məsələsi aktuallaşır.

Bu xüsusda, Jean-Luc Godard, "kino, film vasitəsilə hər şeydən danışırıq, hər şeyə nail oluruq" deyər qeyd edir. Ancaq auditoriyada kinonun istifadəsi ilə bağlı texnologiyalar hər il bir qayda olaraq dəyişir. Artıq bir televizora və ya bir videokameraya ehtiyac yoxdur.

Tələbələr indi əsasən medianın, çox sayda KİV-in və internetdə və televiziya da mövcud olan audiovizual materialların əhatəsindədirlər. Ancaq əvvəlcə "kinoya getmək" məsələsini aydınlaşdıraraq. Bəziləri dostları və ailəsi ilə əyləncəli vaxt keçirmək, digərləri özü üçün yeni mədəni və bədii üfəqlər açmaq və ya yeni tanışlıqlar və ya ünsiyyət qurmaq fikrindədirlər və s.

Bu müşahidələr təhsildə kino ilə bağlı suallar və mübahisələrə tam uyğun gəlir. Kino auditoriyada mədəni və bədii bir vektor kimi qəbul edilməlidirmi?

Qeyd edildiyi kimi, "Yeddinci sənət" filmi formalaşdırmağa qadir olan orijinal bir bədii və mədəni mühiti təmsil edir.

XXI əsr təhsilində yeni dövr başlayır. "7-ci sənət və məktəb" məqalələrində Alain Zamaron və Guy Lavrilleux istifadənin mümkün məqsədlərini aydın və qısa şəkildə göstərir və tələbəyə tədrisdə kinematik dəstək tövsiyə edirlər. Animasiya şəkilləri ilə fərdi bir perspektiv qurmaq və tənqidi münasibəti inkişaf etdirmək mümkündür fikrini ifadə edirlər.

Bildiyimiz kimi, İnformasiya və Kommunikasiya Texnologiyaları (İKT) vasitələri sosial həyatda olduğu kimi, təhsildə də müəllim və tə-

ləbələrin həyatının vacib tərkib hissəsinə çevrilib. Son dövrlərdə dərslərdə, xüsusən də dil dərslərində İKT-nin tətbiqi təhsil sahəsində ən çox müzakirə olunan məsələlərdəndir.

Dilin tədrisində texnologiyaların istifadəsinin inkişaf prosesinə təsir göstərən iki məqam əsas götürülür: sosial elmlər sahəsində ortaya çıxan nəzəriyyələrin dil tədrisinə təsiri; informasiya texnologiyalarında olan inkişaf hadisələri [5, s.14].

Dil tədrisində "dinləyib-danışma" kimi (audio-lingual) yanaşma 1940-cı illərdə sosial elmlər sahəsində ortaya çıxan davranış nəzəriyyəsi nəticəsində bir metod olaraq yaranıb. Bu metodun da nəticəsində məhz dil laboratoriyaları qurulub [6, s. 18].

"Audio-lingual" metod müharibə dövründə istifadə olunduğuna görə "Army metod" - "ordu metodu" da adlanırdı. Bu yeni metod II dünya müharibəsi zamanı Amerika ordusunun heyətinə dil öyrətmək məqsədilə get-gedə inkişaf etdirildi. Müharibədən sonra isə 1950-ci illərdən başlayaraq xalq arasında da istifadə olunmağa başladı. 1957-ci ildə Sovet İttifaqının Sputnik qələbəsindən sonra ABŞ adı çəkilən metoda daha çox maraq göstərir və xarici dil tədrisinə daha böyük yatırımlar qoyur. Ölkədəki bütün məktəb və universitetlərdə dil laboratoriyaları açılır [5, s.14].

Bu hadisə 1960-cı illərdən etibarən Avropada da böyük marağa səbəb olur və ardınca bütün dünyaya səs salır. Başda Fransa, İngiltərə, Almaniya olmaqla bir çox ölkələr bu sahəyə böyük yatırımlar etməyə başlayır. Və dil laboratoriyalarında slayd proyektorları, onun ardınca isə kino aparatları istifadə olunmağa başlayır. Amma 1970-ci illərə qədər istifadə olunan dil laboratoriyaları 70-ci illərin sonundan yox olmağa başlayır.

1970-ci illərdə yeni - Vıqotski və Piaje tərəfindən irəli sürülən "Koqnitivizm" nəzəriyyəsi və Xomskinin "Davranış quruluşu" nəzəriyyəsinin nəticəsi olan "koqnitiv-kommunikativ" yanaşma ortaya çıxır. Audio-lingual metodunda dil öyrənən müəyyən bir nümunə və ya cümlə öyrənirdisə, koqnitiv-kommunikativ metodda isə əvvəllər qarşılaşmadıqları vəziyyətə uyğun cümlələr qura biləcək bir sistem öyrənirlər. Belə bir məhsuldar mexanizmi əldə edən tələbə bu dildə istədiyi qədər cümlə işlədərək şərh edə bilər. Koqnitiv-kommunikativ metodun məqsədi

xarici dil öyrənənlərin bu dilin daşıyıcıları kimi danışmasını təmin etməkdir. Bunun üçün də, ilk növbədə, TV-lərdən istifadə olunmağa başlayıb. Bu dövrdə fransız və ingilis dilli kimi dilləri daha geniş kütləyə çatdırmaq üçün TV kanalları yaradılır və bu istiqamətdə proqramlar, verilişlər yayımlanırdı.

Digər tərəfdən İKT sahəsində də nəzərəçarpan irəliləyişlər var idi. Bu inkişafdan dil öyrətmə sahəsi də öz öhdəsinə düşənə sahib oldu. 1960-cı illərdə inkişaf etməyə başlayan kompüter texnologiyası ilə dil öyrədilməsində texnologiya istifadəsi başqa bir istiqamət aldı.

İnformasiya və kommunikasiya texnologiyalarını aşağıdakı qruplara ayırmaq olar:

1. İnformasiya texnologiyaları – müasir cəmiyyətdə informasiyanın emalı və gücə qənaət edilməsi üçün kompüterlərdən istifadə edir.

2. Telekommunikasiya texnologiyaları – radio və televiziya yayımlarını, telefonları və s. əhatə edir.

3. Şəbəkə texnologiyaları - ən çox tanınanı internetdir, lakin bu sahədə mobil telefon texnologiyalarının, peyk kommunikasiyalarının və digər inkişaf etməkdə olan kommunikasiya növlərinin də adını çəkmək mümkündür.

Məşhur metodist Penny Urun fikrincə, kompüter və internet önəmli öyrətmə materialıdır.

Müasir texnologiyalar artıq bizim həyatımızın ayrılmaz bir parçasına çevrilib. Biz gün ərzində e-mail poçt ünvanımıza gələn ismarıqları cavablandırır, sosial şəbəkələrdə iştirak edərək qarşılıqlı məlumat bölüşür və ya yeni informasiya əldə etmək üçün internetdən, qlobal şəbəkələrdən istifadə edirik. Demək olar ki, fərqi belə varmadan günümüzün əksər hissəsini bu cür texnologiyalardan istifadə edərək keçiririk. Hətta dövrümüzdə insanların əksəriyyəti səhər yuxudan oyanarkən ən azı yarım saatını facebook, instagram, twitter kimi sosial şəbəkələrdə xəbər oxuyaraq, axşamlar da yatmadan öncə minimum bir saatını eyni vəziyyətdə keçirir. Bunu da qeyd edək ki, məhz bu səbəbdən xəbər saytlarının əksəriyyəti xəbər və digər paylaşımlarını insanların işə, dərəcə gedən və çıxan vaxtı paylaşır ki, oxunma sayına təsir etsin.

L. Ruban (1998) isə təhsil sahəsində texnologiyanın istifadəsinə görə insanları iki kateqoriyaya böldü: texnofob və texnofillər.

Azərbaycanda eyni terminləri sovet təhsil sistemi tərəfdarları (texnofob) və Avropa təhsil sistemi tərəfdarları (texnofil) ifadələri ilə əvəz edə bilərik. Belə ki, birinci qrup təhsildə İKT vasitələrinin, autentik materialların istifadəsinə ehtiyac olmadığını, əksinə, bu texnologiyaların öyrənənlərin fikrini yayındırdığını qeyd edir. Bunu da vurğulayırlar ki, Sovet dövründə belə texnologiyalardan istifadə olunmadığı halda təhsil və təhsilli şəxslər yetərincə idi. İkinci qrup isə, dərslərdə müasir texnologiyaların istifadəsinin böyük əhəmiyyəti olduğu, İKT vasitələri və autentik materiallardan istifadə ilə keçirilən dərslərin öyrənənlərin diqqət və marağını daha çox çəkdiyi fikrinin tərəfdarlarıdır. Bundan başqa, Avropa təhsil sistemini dəstəkləyənlərin fikrincə, müasir metodlar öyrənənlər üçün daha çox motivasiya verir, ünsiyyət qura bilmə bacarıqlarını inkişaf etdirir, ənənəvi metod isə dili passiv vəziyyətdə saxlayırdı.

İngilis dilinin tədrisində İKT-dən düzgün istifadə edilməsi tədris prosesini səmərəli etməklə yanaşı, tələbələrin yeni biliklər qazanmağa, öyrənməyə marağını artırır, onları daha həvəsləndirir, müəllimin məşğələyə hazırlıq prosesini asanlaşdırır. Əgər əvvəllər tələbələr fənlərə, mövzulara dair məlumatları tədris vəsaitlərindən, dərsliklərdən, televiziya verilişlərindən alırdısa, artıq bunları internet, elektron kitab və s. əvəz edir. Dil dərslərində İKT-dən, autentik tədris materiallarından elə istifadə etmək lazımdır ki, öyrənənlər dərəcə prosesində fəal iştirak etsinlər, öz əməyinin bəhrəsini görsünlər və özlərini qiymətləndirə bilsinlər [4, s.17].

İlk baxışdan təhsildə İKT-dən, autentik materiallardan istifadə çətin və mürəkkəb görünə bilər, lakin bu belə deyil. İKT, autentik materiallar dərəcə prosesini sadələşdirir, onu daha da asanlaşdırır, dərəcə daha maraqlı, dinamik və çevik edir və eyni zamanda tələbələri dil daşıyıcısının nitqinə hazırlayır.

Mütəxəssislər sübut etmişlər ki, tələbələr universitetə daxil olduqdan sonra onlarda idrak prosesi müəyyən qədər ləngiməyə başlayır. Məhz buna görə də dərsləri elə təşkil etmək lazımdır ki, onlar tələbələrin motivasiyasını artırınsın, emosiyalarına təsir edə bilsin və onları fəal dərəcə prosesinə cəlb etməyi bacarsın. Bunun da bir neçə həll yolu mövcuddur. Bunlardan biri ingilis dili dərslərində texnologiyanın müxtəlif

növlərindən istifadə edilməsi, autentik materiallardan düzgün və səmərəli istifadə olunmasıdır. Bu zaman tələbələr dərslərdə fəal şəkildə iştirak etməyə can atırlar. Bütün bunlara isə İKT-dən düzgün, autentik materiallardan məqsədyönlü şəkildə istifadə etməklə nail olmaq olar. İngilis dilinin interaktiv təlim üsulları ilə tədrisi hər bir tələbənin imkan və ehtiyaclarını, müxtəlif bilik səviyyəli tələbə auditoriyasını nəzərə alan prosesdir. Təlim prosesində əsas mahiyyət ondan ibarətdir ki, təlim öyrənənlərin yalnız elmi biliklərlə zənginləşməsi demək deyil, həmçinin onlarda təfəkkürün formalaşması, biliklərin müstəqil şəkildə əldə edilməsi, mənimsənilməsi, bacarıq və vərdişlərin, şəxsi keyfiyyətlərin təşəkkül tapmasıdır [1,s.211].

Gənc nəslin müasir tələblər səviyyəsində təhsil alması, gənclərin bilik və intellektual səviyyəsinin yüksəldilməsi, onların gələcəkdə kamil mütəxəssis və ləyaqətli vətəndaşlar kimi yetişməsi təhsildə İKT-nin tətbiqindən də asılıdır. Bugünkü məktəb müasirlik baxımından əvvəlkindən daha fərqli, daha çox məlumatlı tələbə qrupları ilə üz-üzədir. Bu dəyişikliklərin qarşıya çıxardığı çətinliklərin öhdəsindən gəlmək üçün daha çox informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının köməyinə ehtiyac duyulur. Belə ki, İKT vasitəsilə autentik materiallardan istifadə tələbələrə dünyada gedən global dəyişiklikləri dərk etməyə imkan yaradır [8].

Hal-hazırda ingilis dilinin öyrənilməsində başlıca məqsəd tələbələrin ünsiyyət qurmaq bacarığını inkişaf etdirməkdir. Lakin, demək olar ki, Azərbaycanda tələbələr real ingilis dili mühiti ilə əhatə olunmurlar. Buna baxmayaraq, onlar televiziya verilişlərindən, radio yayımlarından, internetdən, müxtəlif proqramlardan istifadə edərək dili öyrənə bilirlər. Azərbaycanda həm məktəb, həm də universitet mühitində öyrənənlər daha çox sözləri əzbərləməklə dil öyrənirlər. Müəlliməyönlü dərslərdə, əsasən qrammatikanın öyrədilməsi, imtahana əsaslanan mühazirələrin təşkili üstünlük təşkil edir. Beləliklə, onlar dili real situasiyadan kənar öyrənməli olurlar, bu səbəbdən də dildən istifadə etmək bacarığı çox az inkişaf edir və dili təcrübədən keçirə bilmədikləri üçün tez unudurlar. Digər önəmli məsələlərdən biri də dil auditoriyalarında öyrənənlərin sayıdır. Belə ki, onların sayı çox olduqda müəllimlə ünsiyyət qurma imkanı da azalır.

İnternetdən, autentik materiallardan istifadə olunması, digər fənlərdə olduğu kimi, ingilis dilinin tədrisində də böyük irəliləyişlərə yol açdı. Bu həm də tədris metodologiyasında geniş imkanlar yaratdı. İnternet tələbələrə real situasiyalarda iştirak etmək imkanı verməklə yanaşı, həm də beynəlmiləl mənbələrdən istifadə edərək birbaşa ingilis dilini eşidərək, danışaraq öyrənə bilmək imkanı verdi. Bu yolla tələbələr dil bacarıqlarını daha da inkişaf etdirir, beynəlxalq perspektivlərini genişləndirir, təcrübə əldə edir və öz dünyagörüşlərini artırırlar. Texnologiyanın inkişaf etməsi cəmiyyətin də fasiləsiz inkişafına təsir göstərmişdir. Biz həyatımızı texnologiyasız təsəvvür edə bilmərik. Buna görə də digər fənlərdə olduğu kimi, İKT-nin ingilis dilinin tədrisində istifadə olunması, autentik materiallardan, filmlərdən, videokliplərdən istifadə bir çox üstünlüklər və yeniliklər əldə etməyə imkan verir, tədris prosesini daha da asanlaşdırır [1,s. 211].

Günümüzdə müəllimlərin dəyişən dünya ilə ayaqlaşması, öz tədrisində yeni texnologiya və metodlardan bəhrələnməsi vacibdir. Tədrisdə İKT vasitələrindən istifadə tələbələrə cəlb və motivasiya edən yeni üsul və vasitələrdir. Yeni texnologiyalardan istifadə etməklə tələbə və müəllimlər çoxsaylı orijinal materiallardan yararlanmaq imkanı əldə edirlər. Artıq tələbələr öyrənərkən əzbərciliklə deyil, özlərini həqiqi dil mühitində iştirak etməklə inkişaf etdirmək imkanı qazanırlar. Statistikalər göstərir ki, artıq ənənəvi metod olan qrammatik tərcümə metodu istifadə olunmur.

İnternet sonsuz sayda orijinal material, tapşırıq, fəaliyyət və kurslarla zəngindir. Müəllimlik sənəti isə yaradıcılıq tələb edir. Müəllimlərin həmin materialları olduğu kimi deyil, yaradıcı şəkildə tələbələrə təqdim etməsi dərsə və materiala marağı daha da artırır. Həm də müəllimlər öz yaradıcı fikirlərini internet vasitəsilə paylaşaraq öz həmkarlarının və tələbələrin də onun fikirlərindən yararlanmasına şərait yarada bilər. Həmçinin müəllimlər öz rəylərini, təklif və iradlarını bildirməklə metod və yaradıcı fəaliyyətlərini daha da inkişaf etdirə bilirlər.

Dil ünsiyyət vasitəsi olaraq sosial həyat hadisəsidir. Məhz buna görə də dil təlimində kommunikativ yanaşmanın istifadəsi alim və metodistlər tərəfindən rəğbətlə qarşılanmışdır. Sözü gedən yanaşma dili kommunikativ dil mü-

hitində öyrənməyə şərait yaradır, çünki yeni dil öyrənən zaman tələbələr kommunikativ bacarığa malik olmalıdırlar. Dil bilmək yalnız həmin dilin qrammatikasını, tələffüz və leksikasını bilmək demək deyil, bu həm də real şəraitdə dildən istifadə etməyi öyrənmək deməkdir. Bunun üçün də dilin praqmatikasına da yiyələnmək lazımdır. İnternet vasitəsilə dil öyrənmək əlçatan olsa da, yalnız bu şəkildə öyrənmək düzgün yanaşma deyil. Belə ki, öyrənənin ünsiyyətinə, öyrənmə perspektivlərinə, nailiyyətlərinə, psixoloji durumuna və bir çox məsələlərə diqqət yetirən müəllimin olması vacibdir.

Ənənəvi üsullarla dərs keçən müəllimlərdən yeni innovativ üsulla dərs keçməsi üçün bir sıra şəxsi və peşəkar xüsusiyyətlər tələb olunur. Bəzi insanlar kompüterdən sadəcə oyunlar oynamaq üçün, bəziləri də dil daşıyıcıları ilə yazışaraq, danışaraq ünsiyyət qurmaq üçün istifadə edir. Ümumiyyətlə, tələbələrin İKT-yə autentik materiallara, xüsusilə, filmlər, videokliplər, mahnılar və s. əsaslanan dərsi uğurla başa vurmağı üçün müəllimlərin təlim keçməsi əhəmiyyətlidir. Bəzən də elə hallar olur ki, müəllimlərin kompüter bacarıqları gənc tələbələrə nisbətən az olur, bu isə öz növbəsində, müəllimlərə qarşı inamsızlıq yaradır. Hər bir halda həm müəllim, həm də tələbələr üçün praktiki əhəmiyyət daşıyan sadə bacarıqları öyrənmək önəmlidir. Vindovsu açmaq, Excel, Word kimi proqramlarda minimum işləyə bilmək, yanlışlıqla açılmış proqramdan çıxmaq kimi sadə bacarıqları bilmək, bir müəllim üçün qələmə malik olmaq qədər əhəmiyyətlidir. Bəhs etdiklərimiz çox asanlıqla qısa müddətdə mənimsənilə bilən bacarıqlardır. Müəllim və tələbələrin bu cür sadə bacarıqlara malik olması onların diqqət və vaxtlarını daha çox dili təcrübədən keçirməyə sərf etməsi deməkdir.

Müəllimlər dərsdən öncə özləri həm material axtarmalı, həm də özlərinə tam əmin olmaq üçün kompüterdən istifadə etməli, digər müəllimlərlə fikir mübadiləsi aparmaqdan çəkinməməlidirlər. Hətta, əgər mümkündürsə və ehtiyac varsa, təcrübəli müəllimlərin metodikasından istifadə edərək, onlarla birgə dərs tədris edərək və onların internetdən istifadəsini müşahidə edə bilərlər.

Tələbələrin əksəriyyəti internetin, autentik materialların təcrübəli istifadəçiləridir və öz biliklərini bölüşməkdən çox məmnun olurlar. Müəllimlər bu vəziyyətdən narahat olmaq əvəzi-

nə onların bacarıqlarından istifadə edə bilərlər, təbii ki, bu daha yaxşı nəticə verir. Tələbələr də öz növbəsində texnofob və texnofillərə bölünürlər. Texnofoblar dərslərdə kompüter istifadə etməkdən narahat olurlar. Bu tipli tələbələrdə motivasiya yaratmaq üçün auditor fəaliyyətlərində başlanğıc çalışmalardan istifadə etmək, ilk dərslərdə onları bacarıqlı tələbələrlə birlikdə işlətmək, qrup işləri təşkil etmək daha yaxşı nəticə verir. Beləliklə, onların öyrənməsi get-gedə asanlaşacaq.

Müəllim nəzərə almalıdır ki, tələbələr kinestetik, vizual və auditor olmaqla üç yerə bölünürlər. Birinci tiplər müəllim təlimat verərkən klaviatura və siçana toxunma imkanı verilməyən fəaliyyətlərdə maraqlarını itirir, dərsdə həvəssiz olurlar. Vizual tələbələr təqdimatların, diaqramların olduğu dərslərdə daha çox motivasiyalı, diqqətli olurlar. Üçüncü tip - auditorlar isə müəllimlə göz təması olmasa belə, tapşırığı etməzdən əvvəl müəllimin təlimatını dinləyirlər. Auditor tapşırıqları tərtib edilərkən bütün bu kriteriyalar nəzərə alınmalıdır [7, s. 60-61].

Dili İKT vasitəsilə autentik materiallarla tədris etməzdən öncə müəllim gərək öz hazırlığını və bacarığını, eyni zamanda, təhsil müəssisəsinin minimum texniki hazırlığını yoxlasın. Belə ki, dərsi İKT ilə tədris edə bilmək üçün ən azı bir kompüter, internet bağlantısı, printer, səsucaldan və bir sıra əsas proqramlar lazımdır [7, səh 22].

İKT-yə əsaslanan autentik materiallarla dil tədrisi dedikdə, buraya kompüterlə və internetlə dil öyrətmə, eyni zamanda öyrənmə daxildir. Məlum olduğu kimi, kompüter internetdən daha öncə yaranmışdır. Bu səbəbdən də dil tədrisində ilk olaraq kompüterdən istifadə olunmuşdur. Elmi araşdırmalar göstərir ki, əvvəllər bu sahədə heç də kompüterə və ya internetə ehtiyac olmamışdır, lakin kompüterin kəşfindən sonra bir çox sahələr kimi təhsil sahəsində də buna zərurət yarandı və kompüterləşmə başladı. Nəticədə dil tədrisinə kompüterlə dil öyrənmə daxil oldu [2.s.167].

Kompüteriyönlü dil öyrənmə kompüterdən istifadə etməni və bunun vasitəsilə öz dil biliklərini inkişaf etdirməni əhatə edir. Beləliklə, dil öyrənmə daha da asan və əlçatan olur [3, s. 320 s.].

Kompüterlə dil öyrənməyə ilk dəfə ABŞ-da 1950-ci illərdə başlanılmış, ilk olaraq ali təhsilin ilkin pilləsinə tətbiq edilmiş və kiçik həcmli

layihələr şəklində həyata keçirilmişdir. Bu layihələrin ilkin nümunələri Yeni Zelandiyada 1970-ci ildə Collet tərəfindən, 1975-ci ildə fransız alimi, 1970-ci ildə kompüter proqramçısı Qraham Devis və Rex Last, 1972-ci ildə Şimali Amerika alimləri tərəfindən həyata keçirilib [2. s.167].

Kompüter sadəcə bir cihazdır, o, informasiyanı özündə saxlaya, emal edə və ya ötürə bilər. Kompüter bütün dünyada insanlar tərəfindən ya hər hansı bir tədqiqat üçün, ya da işləmək, əylənmək, və s. vasitələr üçün istifadə olunur. Kompüter insan tərəfindən yaradılmış bir cihaz olaraq insan tərəfindən verilən təlimatları yerinə yetirmək üçün proqramlaşdırılmışdır. Bununla da, qeyd edə bilərik ki, kompüterin tədrisdə rolu sadəcə tədris vasitəsi olmaqdır və onun tədrisdə nə dərəcədə effekt verməsi isə onu istifadə edən tələbə və ya müəllimdən asılıdır.

Müəllim isə, dövrün tələblərinə müvafiq olaraq, autentik materiallardan məqsədyönlü istifadə etməyi, virtual ünsiyyət, onlayn və oflayn ünsiyyət vasitəsilə dil daşıyıcıları ilə ünsiyyətə hazır olmaq üçün asandan çətinə, sadədən mürəkkəbə prinsipinə müvafiq cizgi, sənədli və bədii filmlərlə

yanaşı videokliplər, rolklərlə də işləməyi nəzərdə tutmalıdır. Tədrisin bu cür təşkil olunması isə, mənim səməninin keyfiyyətini artırır və qarşıya qoyulmuş məqsədə - tələbələrin real ünsiyyət şəraitinə hazır olmalarına zəmin yaradır.

Problemin aktuallığı. Qloballaşma dövründə ingilis dilinin xüsusi rolundan dolayı gənclərin bu dilin öyrənilməsinə böyük maraq göstərmələrini nəzərə alaraq deyə bilərik ki, ingilis dilinin tədrisinə yeni ideyaların və innovativ metodların tətbiq edilməsi olduqca vacib və aktualdır.

Problemin elmi yeniliyi. Azərbaycanın çoxşaxəli siyasi, iqtisadi və mədəni əlaqələrinin inkişaf etdiyi dövrdə müasir dünyada qlobal dili statusunu qazanmış ingilis dilinin dövrün tələblərinə uyğun olan səviyyədə tədrisi problemi xüsusi əhəmiyyət kəsb etmiş olur.

Problemin praktik əhəmiyyəti. İxtisas dili olan xarici dilin autentik filmlərdən istifadə etməklə tədris edilməsi dil mühitinin olmadığı şəraitdə tələbələrə dil daşıyıcılarının mədəniyyəti, onların yaşadıqları və dildən real ünsiyyət vasitəsi kimi istifadə etdikləri sosiomədəni məkanla daha yaxından tanış olmaq üçün imkanlar yaradır.

Ədəbiyyat:

1. Ain Khadra, 2017. "L'usage pédagogique des TIC dans la compréhension orale en classe du FLE".
2. Alkan, C. (1997), Eğitim teknolojisi. Ankara, Anı yayıncılık.
3. Avent, J. (1994). "A study of language learning achievement differences between students using the traditional language laboratory and students using computer" – Assisted language learning course ware/ USA University of Georgia, 211 p.
4. Holland, David G. "Using Technology to Communicate, Cooperate and Collaborate", ERIC_NO:ED425717,167 p.
5. "ICT in Education: personal learning environments in perspectives and practices of young people", Scielo.br, https://www.scielo.br/pdf/ep/v44/en_1517-9702-ep-S1678-4634201702153673.pdf
6. Yabancı dil eğitiminde teknoloji kullanımı, Türkiye Cumhuriyeti, Milli Eğitim Bakanlığı. Makbule Serpil, Boz Ömür Çoban, -Ankara, -2015.
7. Yeganə Nəsirova, "Tədris prosesində İKT-nin tətbiqinin əhəmiyyəti", <https://journal.edu.az/files/2013/%E2%84%963/Yegana%20Nasirova.pdf>
8. Sharp, V. "Computer education for teachers: Integrating technology into classroom teaching" (5-ci nəşr). -New York: McGraw-Hill, -2006, 320 p.
9. Widdowson, H. (1998) Context, Community and Authentic Language? TESOL Quarterly, Vol.32, №14, -1998, pp.705-716.

E-mail: zaxraqahramanova@gmail.com
Rəyçilər: ped.ü.fəls.dok., dos. **R.A. Salahov**,
ped.ü.fəls.dok. **F.Ə. Rzayeva**
Redaksiyaya daxil olub: 04.10.2021